

QUÆSTIO MEDICA,
CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS
MANE DISCUTIENDA
IN SCHOLIS MEDICORUM,

Die Jovis 12. Martii 1716.

M. MATTHÆO THUILLIER,
DOCTORE MEDICO,
PRÆSIDE.

An Cæna, Prandio uberior, sit salubrior?

I.

UT ut res naturales, hoc felicissimo sæculo, sint ordine meliori digestæ, nec non ab Antiquorum erroribus vindicatæ; alia tamē benè multa, maximèque necessaria, penitus sunt omiſſa. Corporis naturam, functiones, partium usus, certis cognoscit recens Medicina; in Anatomicis multa invenit; in Chymicis propè omnia; in Practicis plurima, eaque non inutilia: sed longè utiliora sunt ex visceribus venerandæ Antiquitatis eruenda; nimirum administratio rerum ad Hygieinem pertinentium, præcipuè Gymnastica, & Diætetica Sa-

norum, quarum neglectu, imperfecta hucusque jacuit Recentiorum Medicina. Dùm enim morboris & languentibus fert opem, Sanorum curam vel ignorat, vel omninò contemnit; Veteres è contrà certiore hanc, utiliore, nobilioreque Medicinæ partem summo excoluere studio: præcepta certa instituere, singulis temperamentorum, ætatum, sexuum, Anni tempestatum, & locorum differentis probè accomodata; Diætam, nutritionisque modum ac rationem certis concludere terminis, illamque saluberrimam peperere artem, quæ versatur circa res Nonnaturales hoc Disticho comprehensas.

*Sunt Aër, Cibus & Potus, Motusque, Quiesque;
Excubia, Sopor, Affectus, Excreta, Resenta.*

Hinc omnium rerum, quibus vita servatur, unicuique congruentem usum decernit Diætetica; ejus ni legibus pareas, frustra caulis interitùs tentas occurrere; non enim diu servatur sanitas incolumis, nisi conveniens vivendi norma usurpetur, & totius corporis nutritio damnosa evadit, nisi quæ ingeruntur, rectâ ratione administrentur; ut autem rectè administrentur, judicio opus est, quo eorum quantitas conveniens definiatur, & tempus eligatur idoneum. Cùm igitur ab his vel servatis, vel ablegatis procul legibus Sanitas, vel Morbus pendeant; in id potissimum incumbendum nobis est, eaque prima lex sancienda in nostra victus ratione, ut & quantitas alimenti sumendi, longiori, vel breviori temporis ad coquendum cibum requiesiti intervallo, proportionè respondeat; & parcius ingeratur alimentum, quo tempore Ventriculus ad benè coquendum ineptior est, uberiori verò, quo tempore ad perfectam, celeremque digestionem omnia simul conspirant.

I I.

DUO sunt Temporis genera, sine quorum observatione res ad Sanitatem spectantes, malè infelicitèrque geruntur. Alterum Annum, sub quo Ver, Æstas, Hyems, & Autumnus comprehenduntur; alterum Quotidianum, quod singulas diei horas complectitur. Ad primum pertinent ea Diæteticæ præcepta, quæ ciborum delectum, Quantitatem, & Qualitatem pro singulis Anni tempestatibus præscribunt. Ad secundum verò, quæ variarum passionum, Cænæ videlicet ac Prandii modum definiunt. Apud nos, ut & apud Antiquos per Cænâ intelligenda venit Passio Vespertina, per Prandium verò Matutina; quamvis multi docti viri contendat, Prandii nomen institutum fuisse apud Veteres, cùm nulla, aut admodum rara sit Prandii mentio, valdeque dubitent, semel ne in die tantum, an bis Antiqui cibum sumperint? Sed multis probatur Autoritatibus, Veteres Matutinam Passionem Prandii, serotinam verò, Cænæ vocabulo de-

signasse, adeòque bis in die cibum sumpsisse. (a) Hippocrates enim loquens de iis qui læduntur cibo matutino, dicit: *Dormire eos oportet, tanquam noctem à cæna agant: & inferiùs, quod si dormire nequeant (nempe post Prandium) plures ambulando absolvant circuius, nihil canent, aut pauca.* (b) Isidorus quoque hanc probat opinionem: *Est autem, inquit, Cæna vespertinus cibus, quem Antiqui vespertinam dicebant, & Horatius de sobria cæna verba faciens.*

(a) De vitiiis
ratio. in acutis.

(b) L. 2. c. 10.

O noctes, cænaque Deum, quibus ipse, meique.

Et Petronius. *Hodiè, inquit, quia tanquam scholastici ad Canam promissimus, non perdamus noctem.* Quod verò bis in die cibum sumerent, patet ex Cello, cum dicit: *Assuetis bis in die comedere, si semel solum cibis impleantur, alvum astringi.* Græci quoque, præsertim Hippocratis tempore, bis cibum sumere consueverant, quod clarissimâ ipsius Hippocratis autoritate confirmatur. (c) Et celebre est illud Alexandri Magni dictum, quod apud Plutarchum legitur; dum is rejectis obsoniorum artificibus, longè se commodiores secum affetre, Nempe matutinam ambulationem ad condendum Prandium, & Prandii tenuitatem ad condendam Canam, dictitabat. Romani etiam bis in die cibum sumebant, ut constat ex Tullio; (d) & ex Lampridio, cum ait de Alexandro Severo: *Egressus balneis Imperator multum lactis, ova, mulsum sumebat; alia verò ad Canam differebat.* Plinius quoque junior (e) dicit *Avunculum suum interdum cibum levem & facilem, Veterum more, sumpsisse; Vespere canasse melius.* Hinc patet Veteres manè exiguum quid comedisse, quod Prandium vocabant, & vespere tantum ad satietatem, quod cænare dicebatur; (f) (exceptis iis qui coitu usuri erant, quibus à Medicis Cænâ interdictum erat;) constat etiam ex Horatio, Antiquos in Prandio modicum quid sumpsisse, cum canit;

(c) De vitiiis
ratio. in acutis.

(d) Tullius, quæst.
6. V.

(e) L. 111.
Epist. vi. & L. vi.
Epist. xv.

(f) Aristot. 32.
Probl. partic. 111.

*Præsus non avidè, quantum interpellat inani
Ventre diem durare . . .*

Nihil enim matutino tempore coquebant, nec qui in iisdem ædibus morabantur, simul manducabant; sed quo cuilibet videbatur tempore, prout appetitu alliciebatur, eoque solum vitabant quod in penu reponeretur: caseos namque, olivas & fassamenta, & varia reponerant condimenta, ut & varias herbarum species, quæ ad matutinum cibum condiebantur: vespere verò cibus erat uberius, & convivæ invitabantur; vespere epulatio cum amicis instituebatur; (g) moderatè namque prandebant seorsim Romani, sed cum amicis cænare consueverant: Adnoctem omnia solemnitatum convivia celebrabantur, ut convivia Nativitatis, convivia Pueritiæ, cum infantes ab ubere depellebant, convivia Nuptiarum, convivia Militaria, in quibus Duces simul cum Militibus comedebant, convivia Fœderum,

Quid Pauciores
de reb. perdit. &
& invent.

Ex Columella.

(g) Plutarch.
8 Sympos. vi.

convivia Publica à Tribunis aut Consulibus Populo oblata ; & convivia nominata fuere , quòd erant communia cum amicis , ut patet (h) ex ipsa voce Cænæ , *κοινή* , quæ significat id quod commune est. Hora autem Cænæ apud Antiquos erat nona.

(h) *L. de Senectut. Tullii.*

(i) *Ex Marcial.*

(κ) *Prudent. Hym. S. Eruiluoſi.*

(i) *Imperat extructos frangere nona Thoros.*
(κ) *Jejunamus , ait , recuso potum*
Nondum nona diem resignat hora.

Nec apud Veteres solùm ea hora Cænæ fuit consecrata. In Anglia & in Gallia septimo sæculo usque ad duodecimum , modicum quid manè comedebatur. Imperator quoque Carolus Magnus cum tota ejus Aula , non nisi ad quartam aut tertiam horam cibum sumebat ; Prandium erat tenuè , Cæna verò plenior ac liberalior. Quòd porrò vespertina fuerit hora Cænæ dedicata , cùm apud Veteres , tùm apud Recentiores , usque ad duodecimum sæculum , in causâ fuisse præcipuè vitæ commoditatem existimandum. Si quidem cùm Prisci ad emundanda corpora quotidie ante cibum lavarentur , & à lotionè lectos ingrederentur , vix semel convivium in die ipsis poterat suppetere ; præsertim si exercitationum , si balnearum , accubitûsque apparatus consideremus ; Recentiores verò nullam opportuniorem horam possunt invenire , quàm serotinam ; cùm tunc sit animus curis vacuus , & sua sint cuique propria ac privata negotia , quæ omittere necessum esset , si manè institueretur convivium.

Mercurial. L. de Gymnaſt.

III,

NON tamen solâ vitæ commoditate , Veteres adducti fuerunt ad capiendum uberiores cibum in Cæna , quàm in Prandio ; in hoc quoque sanitatis ratio valuit apud præstantissimos antiquioris ævi Medicos : Cùm enim diuturniori experientiâ fuisset animadvertum , noctu meliùs , quàm interdiù cibos confici ; plus edendum esse creditum est , quando perfectiùs , faciliùsque coquitur . Si enim incolumem vitam degere volumus , id observandum , ut ciborum eam capiamus quantitatem , quæ priusquam novi alimenti tempus adveniat , à ventriculo concocta sit ; tunc namque alimento probe subacto , ab excrementis repurgato , atque distributo ad universi corporis nutritionem , tempus adest appetenti ventriculo novum cibum denuò ingerendi , quem benè concoquet . Sed neglectâ hac cibandi ratione , horum alterum eveniet ; aut naturale ventriculi robur nimio ingesto cibo debilitatum , ad terendum cibum vim elasticam non poterit exercere ; aut si diù jejunos maneat , noxiis replebitur humoribus . His constat quantitatem Alimenti nec majorem esse debere , nec minorem viribus ventriculi ; quare prudentis est Medici secum reputare , secundum cibum , nisi prior digestus sit , non esse

exhibendum; functiones naturales (ut Motus sanguinis, Respiratio, ciborum Digestio, variæque Secretiones) melius fieri in somno quam in vigilia; quiete juvari ciborum solutionem, exercitatione verò turbari; tunc uberiorem cibum exhibitum, esse salubriorem, cum longius coctioni Alimentorum perficiendæ, imò duplò majus tempus relinquitur, cum Sensus omnes silent, Musculi quiescunt, partes verò internæ ad functiones naturales & *automaticas* obeundas, stimulantur; cum denique Secretiones omnes, præcipuè Diaphoresis faciliùs peraguntur.

I V.

CUM apud omnes probatissimos receptum sit Medicos, coctione, distributioneque factâ Alimentorum, tutius in ventriculo jam vacuum, novam ingeri ciborum quantitatem; si possit reperiri tempus in quo inanis prorsus sit stomachus, & nutritio perfecta; tùm certè idonea ad uberiorem exhibendum cibum aderit hora. Tempus istud vespertinum est: tunc enim exercitio, labore, curis, meditationibus & copiosâ transpiratione exinanitis vasis, opportunum erit ventriculo cibum committere uberrimum; huc accedit, quod (cum temporis spatium à Prandio ad Cœnam sit octo, aut ad summum, novem duntaxat horarum; à Cœna verò ad Prandium quindecim aut sexdecim) fieri non possit, ut cibus plenior in Prandio sumptus, horâ cœnatoriâ sit perfectè coctus. Si coctum dicas (quod falsum) cum cibus in Cœna tenuiorem præbendum censeas, quàm in Prandio, cibus Cœnæ citiùs concoqueretur; undè ventriculus jejunos crudis replebitur humoribus: si verò ob temporis angustias, cibus meridianum negas possè confici; sumetur secundus in cœna cibus, antequàm prior sit confectus. Hinc colligere est, quot & quantas secum afferat utilitates uberior Cœna, quot incommoda Prandium plenius, & quantum, nostra sanitati conferat sententia. Quo namquè copiosior sit Transpiratio, eò lautiori cibo est opus: cum enim Diaphoresis perpetuum sit substantiæ corporis effluvium, quò unâ cum tenuibus recrementis quædam nostri pars motûs interioris vi, eâ elabatur copiâ, ut universa tandem corporis moles evanesceret, nisi de novo restitueretur; quo velociori cursu & majori copiâ; per poros vasorum effluit, eò majori alimentorum indiget quantitate Humana machina, ut quod decessit, citò refarciatur. Vespere autem, & per noctem præcipuè, plenior est transpiratio: major ergo cibi quantitas, tunc temporis ventriculo concedenda; nec id gratis asseritur. Constat enim (a) Dormientem septem horarum spatio perspirare duplò magis, quàm vigilantem, & transpirationem insensilem cursu septem horarum in dormiente esse quadraginta Unciarum circiter, in vigilante verò viginti: nec falsò calculum posuit Patavinus ille Medicus, neque inanis est & somniantis Physici illa observatio; sed cum

(a) Santorini lib.
de static. Medic.

veritate consona. Hæc enim experimenta in se fecit exactè Boylius, & collata cum Sanctorii experimentis, computatione suâ probat esse vera & eadem (observato scilicet eo discrimine, quod intercedit, inter Clima Italicum, & Anglicum Boylii.) Iterùm etiam à naturâ diligentissimo scrutatore Scholæ Parisiensis Doctore Dodartio, ad experientia trutinam revocata fuit illa nocturnæ transpirationis observatio: si autem cæna sit uberior, major sumetur cibi quantitas, cum & ventriculus fuerit vacuus, & vasa omnia insigniter depleta, cum musculosa vis stomachi potentior, & cum secretiones, præcipuè transpiratio, fuerint copiosiores; adde quod hunc pleniorẽ in Cæna cibum excipiant Quies & Somnus, quibus celerior, perfectiorque sit alimenti digestio simul & distributio, quam Motu & Vigiliâ. In somno enim natura non alienis distracta rebus, ingesta feliciter concoquit, omne, in propriam vertit substantiam, alimentum simul & medicamentum; hinc multi nolunt Medici, ut statim ab assumpto Cathartico, somno indulgeat ægotans. Operibus tota vacat suis, spiritus cudit elaboratiores, qui ad ventriculum majori copiâ confluunt; somnus ingesta coquit edulia, crassos incidit humores, crudos conficit, noxios ab utilibus secernit, & ad excretionem per Diaphoresim pleniorẽ parat. Somno feriantur actiones voluntariæ, non automatiæ; liberius peraguntur respiratio, chylicatio, & quæ hinc dependent secretiones, quin & celerior sit sanguinis circuitus: pulsus enim initio somni debiles & tardiores, rarioreque, postea sunt majores, & vehementiores: in somno actiones, quæ non immediatè ad vitam faciunt, quiescunt, ut motus corporis & membrorum localis, sensus externi otiantur, hinc spiritus animales, qui in vigilia ad sensus affluunt, majori copiâ ad ventriculum feruntur, hinc celerior, perfectiorque sit digestio; contrâ verò à vigilia, & præcipuè ab exercitio impeditur digestio: fluctuant quippè tunc in stomacho alimenta, undè depravato cibo necessariò humorum harmonia, & hinc sanitas destruitur. Quod Hippocrates, Theophrastus, Galenus, Celsus, & omnes præstantiores Medici uno ore pronuntiant. *Ut ad sanitatem maxime conducit, antè cibum peracta exercitatio, ità quivis motus post cibum perniciosissimus: & Celsus, semper post cibum conquirere (oportet) neque intendere animum, neque ambulationi se quamvis levi, neque labori, & exercitationi credere.*

V.

Sigitur, tot, tantaque uberior Cæna secum afferat commoda, sinagopere coarguendi sunt, qui de Pleniori Cæna pravas omnino ac noxias, disseminant sententias, auctoritate Scholæ Salernitanæ fulci, quæ canit.

Ut sis nocte levis, sit tibi Cæna brevis.

*Ex Aphorismis,
15. l. 4.*

*Galenus, Tractatu
de causis pulsus.*

*Galenus, l. de cibis
bonis & malis. succi.*

*L. 1. c. 2. p. 21. &
l. 1. c. 6. p. 37.*

Quibus respondendum. Minus placet, quod fieri hodiè à multis videri, vèrsiculos aliquot inconditos, Scholamque nescio quam Salernitanam sequentibus, quà vix scio an quidquam in litteris Medicorum inellegantius sit ac incoctius; præsertim, cùm ex magno Prandio multa emergant incommoda, ut fluctuatio alimentorum in stomacho, undè turbatur naturæ opus; cùm præterea ob temporis spatium angustius, incoctus crudusque sit adhuc chylus, & succi crudiores à Ventriculo non subacti in sanguinem motu & exercitio corporis trudentur; à quibus Morborum ilias, ut Anxietas, dolores capitis, Cardialgia, Lien-
 teriæ, Diarrhææ, obstructions Lienis & Hepatis, Mesenterii, Colici cruciatus, ut refert Rolfincius, qui Prandium largius Cænâ inter causas Morborum retulit. Cùm igitur & ratione, & experientiâ Veterum, ac Recentiorum apertè pateat, post Cænam, perfectiorem fieri digestionem, quàm post Prandium; per noctem, chyli celeriore per-
 agi distributionem, quàm per vigiliam; hæc vera & benè deducta haberi potest Conclusio.

Laminius. Com-
 ment. in Celsum in
 Epist. nuncup.

Ordo ac methodus
 medic. Special.
 Comment. l. 1. c. 2.
 scil. 3. c. 28.

Ergò Cæna, Prandio uberior, est salubrior.

Proponebat Lutetiæ JOANNES-BAPTISTA FAUSTUS
 ALLIOT DE MÜSSAY, Parisinus, Baccalaureus
 Medicus, A. R. S. H. 1716. à sextâ ad meridiem.

Typis JACOBI QUILLAU, Universitatis, & Facultatis Medicinæ
 Typographi.